

"Личност многостранно нехарактерна"

Едвин Сугарев, "Николай Райнов - боготърсачът богоборец", издавателство "Карина - Мариана Тодорова", София, 2008, цена 7 лева

Почти век се е търкулнал от първата книга на Николай Райнов "Богомилски легенди" (1912), с която той веднага налага ефектното си и в същото време апокрифно присъствие в българската литература. Той е един от авторите, които са дали толкова много на литературната и културната ни история, но тя на името му - твърде малко. Когато литературните историци започнат да строят литературноисторическите си речове, този автор все излиза по-мащабен или по-синтетичен, или по-противоречив и накрая... по-странен. Може би това е причината и до днес въпросите около личността и творчеството му да стоят отворени. В годините на социализма Николай Райнов не се вписва в каквато и да е рамка на социализма и "канонът" съвсем го забравя или свежда до само по себе си достойното определение "приказник за деца", но в действителност крайно низвергващо го. Днес интересът към обемното му творчество на писател, историк на изкуството и литературата, художник и теософ отново се подема и сякаш излъчва някаква натрупана зрелост и готовност да бъде най-сетне прочетено подобаващо, а чрез него да бъдат препрочетени и някои страници на българския модернизъм. Книгата на Едвин Сугарев не е изпълнена с амбиции за последен и окончателен отговор на въпросите на творчеството му, нито заглавието има общо с най-сетне намереното клише-формула за "трудния" писател. По-скоро книгата е мостът на въпросите към нашето време, новото им зареждане с литературна и историческа енергия. Да добавим в публицистичен стил, че само един боготърсач и богобо-

рец може да се захване с боготърсача богоборец Николай Райнов, защото през авторите, с които се захващаме, ние неминуемо разчитаме (а и често пъти назоваваме) себе си. Изследването на Едвин Сугарев има сериозна литературноисторическа, митологическа, философска и теософска основа и се разгръща в диалог с написаното "от" и "за" автора. Изложението събира литературноисторически гласове, които в тяхното време могат да звучат и като "гласове в пустиня", но дебатът, в който ги призовава авторът на книгата, наред със собствения си глас, ги включва в смислен градеж на "явлението Николай Райнов". Дебатът се провежда през XXI век и е насочен към днешната култура, която, колкото и "нова" да е, трудно се справя с инерциите и клишетата. "Модерен и неразбран" - това е основното клише за Райнов, което Едвин Сугарев разтваря и редактира в много по-съдържателното определение: "личност многостранно нехарактерна".

Не за първи път Едвин Сугарев се обръща към този творец - съставителството и работата му над първия том от избраните съчинения на Николай Райнов през 1990 г. (които така и излизат само до втори том) са приноси за оценката и актуализацията му и то във време, когато все още беше забранено да се изпълняват поръчките на езотерична книжнина, например в "Окултизъм и наука", в Народната библиотека и всякаква езотерична литература се разпространяваше предимно на ръка. Този том днес е библиографска рядкост заради предговора (студия на Сугарев) и бележките към него. Оказва се, че тогава несъщественото докрай начинание за издание на изб-

раните съчинения на Николай Райнов е продължило в изследователски проект. Литературоведът Сугарев сякаш ни убеждава, че да си тълковател на Николай Райнов, значи да бъдеш или да станеш нещо като митологичен и теософски рудопочач: колкото по-надълбоко, толкова галериите се разширяват и преплитат ходовете си - това е добре схванатият Николай Райновски маниер. Така и отделните глави на книгата са подобно влизане от галерия в галерия и непрекъснато награждане или подравяне на многобройните смисли на творчеството на писателя.

Очевидно за творец, който е издигнал знамето на синтеза като своя религия, може да се пише или от екип, или ако през различните галерии на познанието и реализацията на този творец отново и отново се завръщаш към него.

Книгата предлага не само задълбочаване на изказани вече предишни съждения за Николай Райнов и добавяне на още рецепция, но и методологически идеи за анализирането му. Подходът на Едвин Сугарев може да се опише по следния начин: той отваря вратата на дадена тема, но никога не я затваря докрай, за да я свърже със следващите, да вникне и в крайна сметка да покаже кристалната решетка на мисълта на този творец.

Известно е, че Николай Райнов през всичките години събира духовен опит и заряд от Изтока. Едвин Сугарев по свой път също е открил източника на европейския мистицизъм и ирационализъм. Собствената му творческа нагласа е формирана до някаква степен от същия "този" Изток, който винаги се оказва неизменният знаменател в творчеството на Райнов. Разпъването между Изтока и Запада по себе си го знае и го носи, и го провокира в собственото му литературно творче-

ство като поет. От тази гледна точка мисля, че можем да говорим за обмен и диалог на двамата творци. Книгата като резултат показва не само как Едвин Сугарев ретроспективно решава въпроса за днешното разбиране на твореца Николай Райнов, но извежда и патоса на творчеството му, пренасочва го към "болките на днешното изкуство" (метафора на Райнов): "Чрез своя пример, чрез своите идеи, чрез своята другост и необикновеност дори, той е жив и до днес - колкото и да сме чужди вече на онази тотална духовност, която беше негово верую."

Най-сетне, след преживяването на още едно краевековие, може би има шанс за "събждане" на този български езотеричен и окултен модернист.

Светлана Стойчева